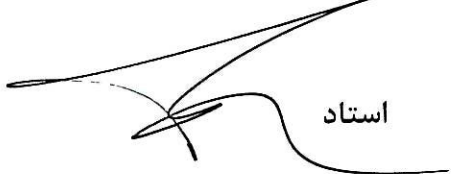

الله أكبر

به نام خدا

تاییدیه اعضای هیات داوران در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

اعضای هیات داوران نسخه نهایی پایان نامه کارشناسی ارشد خانم مریم ودادی تحت عنوان "تاثیر جهانی شدن حقوق بر حقوق کیفری ایران" را از نظر فرم و محتوا بررسی نموده و پذیرش آن را برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد می کند.

اعضای هیات داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضا
۱- استاد راهنما	آقای دکتر محمد جعفر حبیب زاده	استاد	
۲- استاد مشاور	آقای دکتر محمود صابر	استادیار	
۳- استاد ناظر	آقای دکتر بهمن حسینجانی	استادیار	
۴- استاد ناظر	آقای دکتر عباس تدین	استادیار	
۵- نماینده تحصیلات تکمیلی	آقای محمود صابر	استادیار	

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به این که چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیت های علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل را چاپ کند:

«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد نگارنده در رشته حقوق جزا و جرم شناسی است که در سال ۱۳۹۱ در دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی جناب آقای دکتر محمد جعفر حبیب زاده، مشاوره جناب آقای دکتر محمود صابر از آن دفاع شده است.»

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اهدا کند. دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتاب های عرضه شده نگارنده برای فروش، تامین نماید.

ماده ۶: اینجانبه مریم ودادی دانشجوی رشته حقوق جزا و جرم شناسی مقطع کارشناسی ارشد تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی: مریم ودادی

تاریخ و امضا:

لاری

آیین نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهش‌های علمی دانشگاه تربیت مدرس

مقدمه: با عنایت به سیاست‌های پژوهشی و فناوری دانشگاه در راستای تحقق عدالت و کرامت انسان‌ها که لازمه شکوفایی علمی و فنی است و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیأت علمی، دانشجویان، دانش‌آموختگان و دیگر همکاران طرح، در مورد نتایج پژوهش‌های علمی که تحت عناوین پایان‌نامه، رساله و طرح‌های تحقیقاتی با هماهنگی دانشگاه انجام شده است. موارد زیر را رعایت نمایند:

ماده ۱- حق نشر و تکثیر پایان‌نامه/ رساله و درآمدهای حاصل از آنها متعلق به دانشگاه می‌باشد ولی حقوق معنوی پدید آورندگان محفوظ خواهد بود.

ماده ۲- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان‌نامه/ رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارایه در مجامع علمی باید به نام دانشگاه بوده و با تایید استاد راهنمای اصلی، یکی از اساتید راهنما، مشاور و یا دانشجوی مسوول مکاتبات مقاله باشد. ولی مسوولیت علمی مقاله مستخرج از پایان‌نامه و رساله به عهده اساتید راهنما و دانشجو می‌باشد. تبصره: در مقالاتی که پس از دانش‌آموختگی به صورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان‌نامه/ رساله نیز منتشر می‌شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

ماده ۳- انتشار کتاب و یا نرم‌افزار و یا آثار ویژه حاصل از نتایج پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرح‌های تحقیقاتی کلیه واحدهای دانشگاه اعم از دانشکده‌ها، مراکز تحقیقاتی، پژوهشکده‌ها، پارک علم و فناوری و دیگر واحدها باید با مجوز کتبی صادره از معاونت پژوهشی دانشگاه و بر اساس آیین‌نامه‌های مصوب انجام شود.

ماده ۴- ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارایه یافته‌ها در جشنواره‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرح‌های تحقیقاتی دانشگاه باید با هماهنگی استاد راهنما یا مجری طرح از طریق معاونت پژوهشی دانشگاه انجام گیرد.

ماده ۵- این آیین‌نامه در ۵ ماده و یک تبصره در تاریخ ۸۷/۴/۱ در شورای پژوهشی و در تاریخ ۸۷/۴/۲۳ در هیأت ریسه دانشگاه به تایید رسید و در جلسه مورخ ۸۷/۷/۱۵ شورای دانشگاه به تصویب رسیده و از تاریخ تصویب در شورای دانشگاه لازم‌الاجرا است.

«اینجانبه مریم ودادی دانشجوی رشته حقوق جزا و جرم‌شناسی ورودی سال تحصیلی ۱۳۸۸ مقطع کارشناسی ارشد دانشکده علوم انسانی متعهد می‌شوم کلیه نکات مندرج در آیین‌نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهش‌های علمی دانشگاه تربیت مدرس را در انتشار یافته‌های علمی مستخرج از پایان‌نامه / رساله تحصیلی خود رعایت نمایم. در صورت تخلف از مفاد آئین‌نامه فوق‌الذکر به دانشگاه و کالت و نمایندگی می‌دهم که از طرف این جنبه نسبت به لغو امتیاز اختراع به نام بنده و یا هرگونه امتیاز دیگر و تغییر آن به نام دانشگاه اقدام نماید. ضمناً نسبت به جبران فوری ضرر و زیان حاصله بر اساس برآورد دانشگاه اقدام خواهم نمود و بدینوسیله حق هرگونه اعتراض را از خود سلب نمودم»

امضا:

دردی

تاریخ: ۱۳۹۱/۰۷/۲۵

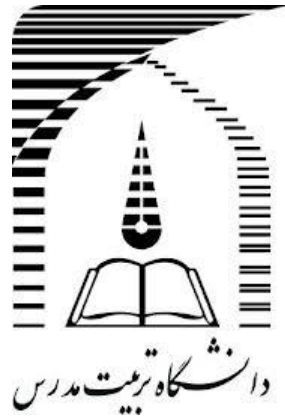
سپاس و تشکر:

تشکر می‌کنم از:

استاد راهنمای گرانقدرم، دکتر محمد جعفر حبیب زاده که با ارشاد و راهنماییهای عالمانه خود راه این تحقیق را هموار کرده است.

و استاد ارجمند، جناب دکتر محمود صابر که با تذکرات و نکته‌سنجیهای دقیق به رفع پاره‌های از اشکالات و نارساییها مرا یاری نمودند.

و اساتید محترم: جناب دکتر بهمن حسینجانی و دکتر عباس تدین که زحمت بزرگ نقد و داوری این پایان‌نامه را به عهده گرفتند.

دانشگاه تربیت مدرس

دانشکده علوم انسانی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

رشته حقوق جزا

و جرم شناسی

عنوان :

تاثیر جهانی شدن حقوق بر حقوق کیفری ایران

نگارنده:

مریم ودادی

استاد راهنما: دکتر محمد جعفر حبیب زاده

استاد مشاور: دکتر محمود صابر

شهریور ۱۳۹۱

تقدیم به :

پگتای هستی بخش

چکیده

جهانی شدن حقوق کیفری یکی از مهمترین پدیده های زمان ماست که شتابان به حرکت خود ادامه داده و چالشهای گوناگونی را پیش روی دولت ها قرار داده است، آموزه های فلسفه سیاسی و اصول و قواعد نظریه های لیبرال هر یک از منظری خاص این فرایند را توجیه نموده و همچنین اندیشه های حقوق بشری، معاهدات بین المللی و نهایتاً تاسیس دیوان کیفری بین الملل به عنوان کارآمدترین عوامل، به این نهضت عظیم سرعت خاصی بخشیده اند، بطوریکه آثار آن را می توان در کشورهای مختلف از جمله ایران به وضوح مشاهده نمود. توجه دولت ها به «اصل حاکمیت ملی» و پذیرش «صلاحیت تکمیلی» برای دیوان کیفری بین المللی سبب شده کشورها از یکسو مشارکت فعالی در ایجاد آن داشته و از سوی دیگر برای در امان ماندن از پیامدهای منفی دیوان کیفری بین المللی، باید اقدامات لازم شامل اصلاحات در حقوق جزای ماهوی و شکلی خود ایجاد نموده و با تشکیل دادگاه صالح و مقتدر به جرایم ارتكابی رسیدگی نمایند. توجه به نقش دیوان که ناشی از صلاحیت آن برای رسیدگی به چهار جنایت مهم نسل کشی، تجاوز، جرایم علیه بشریت و جرایم جنگی است از یک طرف و تاثیر پذیری آن از قدرت های بزرگ جهانی از طرف دیگر، مستلزم نگاه جدی به این موضوع است. کشور ایران نیز علیرغم امضای اساسنامه رم به دلیل نگرانی از عملکرد سیاسی و بی طرفانه نبودن دیوان، تصمیم قاطعی برای الحاق یا پس گرفتن امضاء اتخاذ نکرده است. مضافاً اینکه «قاعده نفی سبیل» و «رکون» مهمترین مانع شرعی برای الحاق ایران به دیوان است که رفع این مشکل نیز با اصلاح قوانین داخلی و هماهنگ کردن این قوانین با اساسنامه دیوان، جرم انگاری جرایم و تقویت دستگاه قضایی برای فراهم نمودن مقدمات رسیدگی به جنایات بین المللی در کشور میسر است. لذا می توان ضمن مشارکت در این فرایند و بهره مندی از منافع آن از مضرات الحاق به دیوان هم دور ماند.

کلمات کلیدی: جهانی شدن، دیوان کیفری بین المللی، صلاحیت تکمیلی، نسل کشی، جرایم

علیه بشریت، جرایم جنگی، تجاوز

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: مقدمه و کلیات طرح تحقیق
۱-۱	مقدمه..... ۱
۲-۱	بیان مساله ۵
۳-۱	پیشینه تحقیق ۷
۴-۱	اهداف و کاربردهای تحقیق ۹
۵-۱	سووال‌ها و فرضیه‌های تحقیق ۹
۶-۱	روش تحقیق..... ۱۰
	فصل دوم: مبانی فلسفی و نظری جهانی شدن حقوق کیفری، موجبات و موانع آن
۱-۲	مبانی فلسفی..... ۱۴
۱-۱-۲	تئوری دولت خرد ۱۴
۲-۱-۲	تئوری خرد ورزی جمعی ۱۹
۲-۲	مبانی نظری..... ۲۱
۱-۲-۲	نظریه های لیبرال..... ۲۲
۱-۱-۲-۲	نظریه دگرگونی جهانی (تحول گرایان)..... ۲۴
۲-۱-۲-۲	نظریه نولیبرالیسم نهادینه گرا..... ۳۰
۳-۱-۲-۲	نظریه ساختار گرایی..... ۳۱
۳-۲	موجبات و موانع جهانی شدن حقوق کیفری..... ۳۴
۱-۳-۲	موجبات ۳۴
۱-۱-۳-۲	اندیشه های حقوق بشری و لزوم نظارت جهانی در قبال نقض آن..... ۳۴
۲-۱-۳-۲	معاهدات بین المللی ۳۹
۳-۱-۳-۲	تاسیس دیوان کیفری بین المللی ۴۸
۲-۳-۲	موانع ۵۰
۱-۲-۳-۲	تعارض نظام های کیفری ملی ۵۱
۱-۱-۲-۳-۲	صلاحیت تقنینی ۵۱
۲-۱-۲-۳-۲	صلاحیت قضایی ۵۱
۳-۱-۲-۳-۲	صلاحیت اجرایی..... ۵۲
۲-۲-۳-۲	عدم امکان استرداد بسیاری از مجرمین بین المللی ۵۳
۳-۲-۳-۲	مصونیت های سیاسی..... ۵۵

- ۴-۲-۳-۲ رویارویی نسبیته گرایي فرهنگي با جهان گرایي ۵۸
- ۵-۲-۳-۲ چالش های اساسی حقوق بین الملل ۶۱

فصل سوم : تاثیر اساسنامه دیوان کیفری بین المللی بر جهانی شدن حقوق و چالش های فرا روی نظام حقوقی ایران در صورت الحاق

- ۱-۳ قانونگذاری متناسب با اساسنامه توسط کشورهای عضو ۷۰
- ۱-۱-۳ قانونگذاری برای اعمال صلاحیت تکمیلی ۷۰
- ۱-۱-۱-۳ اصلاحات در حقوق جزای ماهوی ۷۲
- ۱-۱-۱-۱-۳ حقوق جزای عمومی ۷۳
- ۲-۱-۱-۱-۳ حقوق جزای اختصاصی ۷۹
- ۲-۱-۱-۳ اصلاحات در حقوق جزای شکلی ۸۲
- ۱-۲-۱-۱-۳ طراحی نظام دادرسی مبتنی بر اصول دادرسی عادلانه ۸۵
- ۲-۲-۱-۱-۳ تعیین دادگاه صالح ۹۰
- ۲-۱-۳ الزام به همکاری کشورهای عضو با دیوان ۹۳
- ۲-۳ اثر اساسنامه بر کشورهای غیر عضو ۹۶
- ۱-۲-۳ امکان ارجاع وضعیت کشورهای غیر عضو به دیوان توسط شورای امنیت ۹۶
- ۲-۲-۳ امکان اعمال مقررات، نسبت به اتباع دول غیر عضو ۹۷
- ۳-۲-۳ امکان پذیرش اختیاری و موقتی اساسنامه توسط کشورهای غیر عضو ۹۸
- ۴-۲-۳ قانونگذاری متناسب در راستای اصل صلاحیت تکمیلی ۹۸
- ۳-۳ چالش های فراروی نظام حقوقی ایران از منظر الحاق ۱۰۰

فصل چهارم : جلوه های جهانی شدن حقوق کیفری در حقوق ایران

- ۱-۴ در قلمرو حقوق کیفری ماهوی ۱۱۶
- ۱-۱-۴ شناسایی اصل قانونی بودن جرم و مجازات در قانون اساسی ۱۱۶
- ۲-۱-۴ تشکیک در شناسایی اصل برابری و تساوی افراد در مقابل قانون ۱۱۸
- ۳-۱-۴ تشکیک در پذیرش اعمال مجازاتهای خودسرانه ۱۲۰
- ۴-۱-۴ پذیرش منع شکنجه و رفتارهای غیر انسانی و تحقیر آمیز ۱۲۳
- ۵-۱-۴ جرم انگاری تبلیغ تبعیض نژادی ۱۲۷
- ۶-۱-۴ جرم انگاری در قلمرو مواد مخدر ۱۲۹
- ۷-۱-۴ جرم انگاری فساد اداری و مالی ۱۳۰
- ۸-۱-۴ جرم انگاری قاچاق انسان ۱۳۲

۱۳۵.....	۲-۴ در قلمرو حقوق کیفری شکلی.....
۱۳۵.....	۱-۲-۴ پذیرش فرض براءت.....
۱۳۷.....	۲-۲-۴ پذیرش حق متهم به تفهیم اتهام و علل آن.....
۱۳۸.....	۳-۲-۴ پذیرش حق متهم به داشتن وکیل.....
۱۴۰.....	۴-۲-۴ پذیرش حق متهم در اعتراض به بازداشت خود.....
۱۴۲.....	۵-۲-۴ پذیرش حق متهم در تجدیدنظرخواهی از احکام.....
۱۴۳.....	۶-۲-۴ پذیرش اصل صلاحیت جهانی.....
۱۴۵.....	۷-۲-۴ پذیرش حق اعاده حیثیت و رفع اثر از مجازاتهای تبعی.....
۱۴۸.....	۸-۲-۴ پذیرش دادرسی ویژه اطفال.....
۱۵۴.....	۹-۲-۴ تفکیک مراحل سه گانه تعقیب، تحقیق و رسیدگی در دادرسیها و دادگاهها.....

فصل پنجم: نتایج و پیشنهادات

۱۶۰.....	(۱-۵) نتایج.....
۱۷۰.....	(۲-۵) پیشنهادات.....
۱۷۳.....	(۳-۵) فهرست منابع.....
۱۸۳.....	(۴-۵) چکیده انگلیسی.....

فصل اول

مقدمه و کلیات طرح تحقیق

جهان امروز در جدال میان «آزادی و بشر گرایی» و «قدرت و سیاست محوری» تسخیر گشته و تمام سعی و تلاش وافر خویش را صرف ایجاد تعادل و تعامل مثبت میان این دو قرار داده است تا با تمسک به نیروی عقلانی بشری، همزیستی مسالمت آمیز را به حقیقت مسلم و انکار ناپذیر زندگی بشری مبدل نماید. در این راستا از حدود ۱۵۰ سال پیش جنبش توصیه به رعایت نزاکت اخلاقی در سطح بین المللی با هدف الزام حکومت ها به رعایت حقوق حداقلی بشری آغاز گشته و در قالب اصول و قواعد برتر هر اجتماعی وارد اسناد متعدد بین المللی شده و از این طریق اوراق و صفحات متعددی از قوانین اساسی اغلب کشور های جهان را در بر گرفت. اما با توجه به این که همین اندک سرمایه شعاری نیز توسط حکومت ها اعلام شده و حفاظت می گشتند، تجربیات متعدد جوامع انسانی نشان دادند که حکومت ها در مواقعی که احساس خطر نموده و قدرت خویش را در معرض اضمحلال می دیدند، هیچ تردیدی در نادیده گرفتن حقوق مزبور به خود راه نداده و در سایه «اصل عدم مداخله» یا «اصل رعایت اصول حاکمیت مطلق و احترام به حاکمیت» به هر نحوی که سیاست و منافع سیاسی آنها اقتضاء می نمود عمل می کردند. این شیوه عمل تا زمانی که به بشریت به صورت مجمع الجزایر پراکنده و دور از یکدیگر و محصور در درون مرز های سرزمینی نگاه می شد و عملاً نیز امکان خروج از حصار تنومند دولت ها میسر نبود، بدون هیچگونه دغدغه و ضرورت پاسخگویی ادامه داشت. تا اینکه جهان با پدیده ای نو که حاکی از پروسه و فرایندی اجتماعی، غیر ارادی و خودجوش است و از آن به جهانی شدن یاد میشود مواجه گردید؛ پدیده ای که منشاء آن توسعه و پیشرفت علوم، فنون و نوآوری های شگفت آور است، پدیده ای که ابتدا ابعاد اقتصادی و تجاری را در بر گرفت ولی رفته رفته دامنه گستره خود را بر

کلیه ابعاد فرهنگی ، سیاسی و حقوقی تسری داده، به طوری که دیگر امکان مصون ماندن از تبعات و پیامد های آن حتی برای کشور های بلوک شرق که دارای پرده های فولادین بودند میسر نگشته و جهان شاهد یگانگی و هماهنگی و تقریب اذهان بشر به ما هو بشر با یکدیگر شده و با پیوستن مجمع الجزایر پراکنده و دور از هم به یکدیگر ، بشریت شاهد همگرایی در قالب جزیره ای متحد الشکل در بسیاری از زمینه ها گردید. در نتیجه ی این شرایط و وضعیت اجتماعی جدید، بشریت به تدریج با جهانی سازی، که متضمن پروژه است و هدف آن ارائه راهکارهایی است که مسیر جهانی شدن را تسهیل می نماید، به دنبال اعتلای حقوق ذاتی خود حرکت نمود. در این سیر حرکت بشری و بشر محوری، وقایع و اتفاقات ناگواری که مجنی علیهم آنها بشریت بوده و مسبب آنها سیاست مداران تشنه قدرت، یعنی جنگ های جهانی و خانمان برانداز و تعارضات قومی و نژادی پراکنده در همه اقصی نقاط جهان ، وجهه حکومت و حکومتداری نا مشروع دچار خدشه اساسی شده و ابنا بشری بیشتر به یکدیگر نزدیک شدند. نتیجه این نزدیکی اذهان بشری و تضعیف حاکمیت های نامشروع، برگزاری چندین محاکمه موردی بین المللی و نا موفق بود. همچنین سیل عظیم و خروشان از اسناد و معاهدات بین المللی حاوی قیود و تکالیف رعایت حقوق ذاتی بشری به عنوان خطوط قرمز و ممنوعه حکومت داری صحنه ی بین المللی و جهانی را در بر گرفت ولی بنا به دلایل متعددی از جمله، وجود پراکندگی و عدم انسجام میان سیستم ها و نظام های حقوقی جهان، فقدان نهاد جهانی یا بین المللی متمرکز به عنوان متصدی و کنترل کننده اجرای الزامات و تکالیف مذکور در اسناد و مهمتر از همه فقدان ضمانت اجرایی در قبال عدم رعایت الزامات بشری مذکور در اسناد، سبب گردید تا علیرغم همه تلاش های صورت گرفته در ممانعت و جلوگیری از تحقیر شأن و کرامت انسانی به صورت گسترده، جهان و بشر جهانی باز هم شاهد

لگدمال شدن اجزا و پاره های آن در بخش های متفاوت دنیا (یوگسلاوی، رومانی، عراق، فلسطین و ...) با مدیریت و راهبری سیاست مداران جاه طلب آنها باشد. و در نتیجه با بکارگیری قوه تعقل و تفکر خود، راه حل مسئله را در ایجاد دیوان دایمی کیفری بین المللی با صلاحیت محاکمه و مجازات مرتکبین جنایات شدید بین المللی دید تا با فرهنگ بلامجازات ماندن به مقابله برخیزد. در همین چارچوب در سالهای پایانی قرن بیستم تلاش های بشر محوری خود را با تاسیس دیوان کیفری بین المللی تکمیل نموده و به آرزوی دیرین بشری جامه عمل پوشانید. ایجاد این دادگاه در میان خیل عظیم مشتاقان سبب شده است دولت های بسیاری (حدوداً ۱۹۹ کشور در حال حاضر) با آغوش باز از جهانی سازی این حقوق مسلم، که یکی از کارکرد های اصلی آن یکپارچگی و متحدالشکل کردن حقوق کیفری است استقبال کنند.

هم اکنون دیوان به واقعیت مسلم و انکار ناپذیر در جهانی سازی حقوق بین الملل کیفری و تعاملات جهانی منطقه ای و ملی تبدیل شده و کشور ها چه عضو و چه غیر عضو نمی توانند خود را از تبعات و پیامدهای مختلف آن مصون نگه دارند، بلکه همانند اغلب اسناد و کنوانسیون های بین المللی لازم الرعایه در سطح جهانی و بین المللی بر خلاف میل باطنی صاحبان قدرت و حاکمیت ها، به دلیل ضرورت زندگی در جو جهانی آنها را پذیرفته و تغییراتی را در سیستم های حقوقی و کیفری خود ایجاد می نماید. لذا از آنجا که علم حقوق و شاخه های متعدد آن بالاخص حقوق کیفری و قواعد تحمیلی و الزام آور آن، به دلیل کاربردی بودن و ارتباط مستقیم با جوامع و تحولات آن؛ یکی از متغیر های اصلی پروژه ی جهانی شدن حقوق کیفری است، پرداختن به نقش و جایگاهی که نهاد های بین المللی و اسناد و کنوانسیون های الزام آور جهانی در تقویت یا تسهیل پروژه ی مذکور به عهده دارند، بخش هایی

از این پژوهش را به خود اختصاص داده تا نویسنده بتواند به این سوال اصلی که دیوان کیفری بین المللی (اساسنامه و اسناد مرتبط با آن) چگونه می تواند بر جهانی شدن و به تبع آن جهانی سازی حقوق کیفری و ایجاد قواعد و مقررات منسجم و یکپارچه در حقوق کیفری دنیا نقش داشته باشد پاسخی در حد بضاعت داده باشد.

در چنین شرایطی کشور ما نیز باید موضع خود را با توجه به مسئله صلاحیت ها و تعارض صلاحیت ها در رسیدگی به جرایم مجرمان از نظر دو سیستم قضایی - حقوقی حاکم بر قانون ایران و اساسنامه دیوان - روشن نماید که دستیابی به نتیجه ای قابل قبول در این زمینه مستلزم مذاقه کافی در متن اساسنامه به عنوان مبنای عمل دیوان و مقایسه آن با مبانی حقوق جزای اسلامی، قانون اساسی و قوانین جزایی جمهوری اسلامی ایران است. بنابر این باید دید که چه موانعی در پیوستن به اساسنامه وجود دارد و بهترین پیشنهاد که در بر دارنده مصلحت کشور باشد کدام است. در خاتمه نیز به تاثیرات جهانی شدن حقوق بر حقوق کیفری ایران پرداخته و به جلوه ها و موارد همگرایی آن اشاره ای قابل توجه شده است.

۱-۲) بیان مسئله

جهانی شدن یکی از مهمترین پدیده های زمان ماست که چالشهای گوناگونی را پیش روی دولت ها قرار داده است. این پدیده عرصه های مختلف علمی، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی را شامل می گردد و علم حقوق نیز از آثار آن به دور نمانده است. اما نکته ای که توجه ما را در جهانی شدن حقوق به خود معطوف می دارد این است که اگر در گذشته پدیده ی مجرمانه بیشتر به صورت اقدام زیانبار فرد یا افرادی علیه فرد یا افرادی دیگر ظاهر می شد، امروزه ما با فعالیت های مجرمانه سازمان یافته و فراملی و مهمتر از همه، با مفهوم جرم بین المللی مواجه هستیم جرمی که مرتکب آن یک فرد عادی نیست که تنها با اتکای فکر خود و برای برآوردن منافع محدود خویش تصمیم به ارتکاب جرم گرفته باشد، بلکه مرتکبان اصلی آن معمولاً به قدرت سیاسی و حاکمیت خویش متکی اند و در پناه قدرت تقدیس شده خود دست به جنایت می آلاینند و همانگونه که قاضی ریچارد گلدستن^۱ دادستان سابق دیوان های بین المللی کیفری یوگسلاوی سابق و رواندا می گوید: «جرائم کلانی که به یک ملت محدود نمی شوند، بلکه جرمی علیه کل بشریت تلقی می شوند.» به عبارت دیگر بسیاری از موضوعاتی که قبلاً در سطح ملی جریان داشت، اکنون جنبه ی جهانی به خود گرفته و وجدان جامعه ی بشری را آماج خود قرار داده و جامعه ی جهانی را بر آن داشته که با چاره جویی موثر برای پیشگیری از این پدیده ضد اجتماعی و تنبیه عاملان آن، با حقوق ارائه شده توسط جامعه ی بین المللی و ایجاد قواعد حقوقی فراملی و همچنین تاسیس مراجع کیفری بین المللی، نظم و ثبات و عدالت از دست رفته را به جامعه ی جهانی بازگردانند.

از میان ابزار های مختلف ایجاد قواعد حقوقی فراملی، حقوق بین الملل کار آمد ترین وسیله ای است که نقش عمده ای در روند جهانی شدن حقوق کیفری ایفا نموده است به اعتقاد اندیشمندان پیرو مکتب اصالت جهانی یا جهانگرایی، حقوق ارائه شده توسط جامعه ی بین المللی از جمله معاهده ی

1. Richard Goldstone

راجع به جلوگیری از کشتار جمعی و مجازات آن، معاهدات حقوق بشر دوستانه، کنوانسیون بین المللی رفع هرگونه تبعیض نژادی، کنوانسیون بین المللی منع و مجازات جنایت آپارتاید، کنوانسیون بین المللی علیه آپارتاید در ورزش، میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، کنوانسیون حقوق کودک، منع بردگی، منع شکنجه، معاهده مربوط به مواد مخدر، کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه جنایات سازمان یافته ی فراملی، معاهدات درباره ی جرم ارتشاء و فساد مالی، جرایم هواپیمایی، تروریسم و معاهده ی ۱۹۹۸ در مورد تاسیس دیوان بین المللی کیفری که گاهی ایجاد آن را بزرگترین تحول در حقوق بین الملل پس از ایجاد سازمان ملل متحد دانسته و آن را آغاز دوره ی جدیدی در تاریخ عدالت کیفری بین المللی تلقی کرده اند به اندازه ای بنیادین هستند که عدول از آنها قابل قبول نیست. از دیدگاه این صاحب نظران، توسل به نسبیت گرایی با داده های حقوق بین الملل بشر، موافق نیست، به عبارت دیگر، رویارویی جهانگرایی که مبتنی بر حقوق بشر و تبلور ارزشهای اخلاقی مشترک است، با نسبیت گرایی فرهنگی حاکم بر اکثر نظام های کیفری ملی، که مدعی است جهانی شدن حقوق کیفری با فرهنگ ملی مغایرت دارد یا اینکه فرهنگ و ارزشهای آنها برتر از اصول و موازین بین المللی است، تضادی به وجود آورده است که مهمترین چالش پایدار جهانی شدن حقوق کیفری به حساب می آید.

با این همه تامین حقوق و آزادی های فردی، تضمین مقررات حقوق بشر دوستانه، تعارض نظام های کیفری ملی، عدم اعتبار احکام بیگانه در کشورها، گسترش دامنه و قلمرو بزهکاری، بروز جرایم سازمان یافته بین المللی، عدم امکان استرداد مجرمان در بسیاری از موارد، ارتکاب جرایمی که به کل جامعه بین الملل و نظم عمومی جهان مربوط بوده و معمولاً به دلیل مصونیت غیر قابل توجیه مرتکبان آنها بدون مجازات می مانند و بالاخره جرایمی که صلح، امنیت و رفاه جهان را تهدید میکنند و در مقدمه اساسنامه دیوان بین المللی کیفری به خوبی به این موارد اشاره شده است، زمینه های کافی برای جهانی شدن حقوق کیفری را فراهم نموده و از ضروریات جهانی شدن حقوق کیفری محسوب میشود. اما فرایند جهانی شدن حقوق کیفری که از پشتوانه ای همچون ضروریات مذکور و آبخور فلسفی یا دکترین حقوق بین الملل جزایی برخوردار است چگونه میتواند در برابر تعارض های

موجود در نظام های کیفری ملی مقاومت کند؟ و از طرف دیگر نظام های کیفری ملی چه موضع و برخوردی را باید در برابر این فرایند گریز ناپذیر اتخاذ کنند تا منافع ملی خود را به بهترین وجه ممکن تامین نمایند؟ به عنوان مثال دولت جمهوری اسلامی ایران که در آخرین روزی که اساسنامه دیوان کیفری بین المللی بر اساس ماده ۱۲۵ در مقر سازمان ملل متحد در نیویورک برای امضاء مفتوح بود و همزمان با دولت ها و رژیمهایی که معمولاً مواضعی کاملاً مخالف دولت ایران دارند، مانند آمریکا و اسرائیل اساسنامه را امضاء کرده است، در قبال این مولود باید چه موضع و برخوردی را اتخاذ کند تا منافع ملی خود را به بهترین وجه ممکن تامین نماید؟ چرا که بسیاری از کشور ها از جمله کشور ایران برای الحاق به اساسنامه دیوان کیفری بین المللی با موانعی از لحاظ قوانین اساسی خود رو به رو هستند. اهمیت مغایرت اساسنامه دیوان با قوانین اساسی کشور ها به ویژه از آن رو افزون می گردد که اساسنامه دیوان کیفری بین المللی بر اساس ماده ۱۲۰، هیچگونه حق شرطی را نپذیرفته است و بنابراین کشور ها نمیتوانند تنها با قبول آن بخش از مفاد اساسنامه که با مفاد قانون اساسی مغایرت ندارد به آن بپیوندند، بلکه باید راهی برای حل این گونه تعارض ها بیابند.

لذا در این پژوهش اهم مشکلات و موانع موجود برای پیوستن ایران به اساسنامه دیوان مورد بررسی قرار خواهد گرفت و سپس با توجه به اهمیت موضوع، تاثیرات جهانی شدن حقوق، علی الخصوص تاثیرات مقررات دیوان بر حقوق کیفری ایران تجزیه و تحلیل گردیده، و در ادامه مقتضیات لازم، در صورت تصمیم به الحاق، پیشنهاد خواهد شد.

۱-۳) پیشینه تحقیق

با مطالعه و بررسی های مقدماتی از طریق مراجعه به کتابخانه ها و سایت های اینترنتی مشخص شد که تحقیق و پژوهشی که به طور مستقیم به موضوع تاثیر جهانی شدن حقوق بر حقوق کیفری ایران مرتبط باشد، وجود ندارد. در ادبیات حقوقی ایران نیز جز چند مقاله ترجمه شده در مورد جهانی شدن حقوق - به طور کلی - مانند مقاله ی خانم پروفیسور دلماس مارتی تحت عنوان «جهانی

شدن حقوق فرصت ها و چالش ها» ترجمه دکتر اردشیر امیر ارجمند و مقاله استن بریژیت تحت عنوان «تکاپو در جهت جهانی کردن حقوق» ترجمه دکتر ابراهیم بیگ زاده که هر دو در نشریه دفتر خدمات حقوقی به چاپ رسیده اند و حقوق کیفری- به طور خاص - مانند مقاله ژان پرادل تحت عنوان «به دنبال جهانی شدن حقوق کیفری» ترجمه محمد مهدی ساقیان که در نشریه حقوق و سیاست دانشگاه علامه طباطبایی، مقاله دکتر محمد توحیدی فرد تحت عنوان «جهانی شدن حقوق کیفری» که در مجله مدرس دانشگاه تربیت مدرس و مقاله سیاست جنایی اروپا، نمونه ای از بین المللی شدن حقوق کیفری در سطح منطقه ای نوشته خوزه سوئیس دولاکوراستا ترجمه دکتر علی حسین نجفی ابرند آبادی مندرج در علوم جنایی (مجموعه مقالات در تجلیل از دکتر محمد آشوری) به چاپ رسیده است و دو رساله دکتری نیز که یکی تحت عنوان جهانی شدن حقوق کیفری توسط مرتضی جوانمردی به سال ۱۳۸۳ در دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران دفاع شده و دیگری تحت عنوان جهانی شدن حقوق کیفری در قلمرو حمایت از کودکان در برابر بزه دیدگی و موانع و مقتضیات حقوق ایران توسط امیر حمزه زینالی به سال ۱۳۸۸ در دانشکده علوم انسانی دانشگاه تربیت مدرس دفاع شده تحقیق دیگری در این زمینه مشاهده نشد. مضافاً این که در خصوص موضوعات مرتبط با دیوان و مذاکرات و مباحثه های مربوط به آن با کتاب ها و مقالات قابل توجهی مواجه می گردیم اما متأسفانه ادبیات حقوقی کشور ما در خصوص تحلیل و تبیین اساسنامه و دیوان از غنای کافی و وافی برخوردار نبوده چرا که اغلب کتاب ها مجموعه مقالاتی است که توسط نویسندگان آن کتاب تهیه گردیده و یا چندین ترجمه از کتاب های ساده و اولیه ای که با هدف اطلاع رسانی در خارج از کشور به چاپ رسیده و بیشتر حاوی شرح غیر تخصصی مواد و مقررات اساسنامه است، نوشته های مبنایی و پایه ای یافت نمی شود.